НА ПІЩАНІЙ КОСІ

Це були матроси. Їх — двоє. Вони стояли на піщаній косі. Це низька і дуже широка коса. Вона наче відірвалася від великого берега острова і бігла далеко в море. Хто знає, де вона кінчалася? Матроси не бачили її кінця.

Один з цих людей високий, плечистий. Другий — маленький, худорлявий. Високого звали Данило Бук. Низенького — Арсенько Гілка.

Ранком того дня їхній пароплав несподівано натрапив на нікому не відомий острів. Це було на Далекій Півночі, в морі, що зветься Карським. Щоб обізнатися з берегом цього невідомого острова, з пароплава спустили шлюпку. Дванадцятеро людей з'їхали на берег. Серед них були Данило і Арсенько.

На березі моряки поділилися на партії й розійшлися по острову. Умовилися за чотири години повернутися до шлюпки. Наші двоє матросів, ідучи берегом, забачили довгу піщану косу. Вирішили зійти на ту косу і дослідити її.

На чималій віддалі від берега застаємо ми їх.

Саме в цей момент сонце сховалося за хмари. Рвучкий вітер подував з моря. Дужчий став шум прибою. В морі замиготіли білі верхи високих запінених хвиль.

— Починається шторм! — закричав Арсенько.

Данило зблід. Він був трішки боягуз. Витягнув голову і Оглянувся навколо. Зблід ще більше і, простягти руку проти вітру, крикнув:

— Диви!

НАСТУП ХВИЛЬ

Море заливало косу. Хвилі, наче змагаючись, забігали все далі й далі, перекочуючись через піщаний насип. Дужчав вітер, збільшувалося хвилювання, і ширився наступ води з моря. Коса була дуже широка, але низька, і хвилі скоро мусили затопити її. Матроси стурбовано глянули один на одного. Їм загрожувала велика небезпека. Коли вони не встигнуть добігти до острова, поки вода не заллє коси, то загинуть.

— Бігцем! — скомандував Арсенько.

— Швидше! Швидше! — загукав Данило.

Обидва кинулись бігти навпростець до високого берега острова.

Бігти піщаним грунтом було незручно. Часом пісок перерізувало плямисте болото і чималі калюжі.

Бігли, напружуючи всі сили. Змагалися з вітром, що гнав воду на косу.

А море, грізне, насуплене, підіймало воду. Тоненькі струмки забігали все далі на берег. Несподівано ці струмки широко розливались і заливали прибережні піски.

Чимало ще залишалось до берега. Данило спитав Арсенька:

— Скільки кроків ще бігти?

— Мабуть, тисяч зо дві, — була відповідь.

І саме в цей момент перший струмок морської води прокотився їм на шляху. За кілька хвилин вони примушені були йти водою. Піщана коса була залита. Матроси йшли по мілкому. Вода ледве сягала по кісточки. Але не скрізь було так мілко. Траплялись ями, де доводилось брести по коліна й глибше. А вода тим часом усе прибувала. Данило, який біг попереду, несподівано зупинився. Власне, він не біг, а поволі йшов, бо водою бігти було неможливо. Матрос зупинився, бо вода була вище колін, і далі з кожним сантиметром вперед глибина більшала. Він обернувся і з відчаєм глянув на Арсенька.

НЕСПОДІВАНИЙ ПРОВІДНИК

Здавалося, виходу не було. Вони не дійдуть до острова. Хвилями їх заллє. Важко було йти глибокою водою. До того ж ураганний вітер, що задував збоку, збивав їх на другий бік коси — ближче до морських глибин.

Арсенько перекинув гвинтівку з одного плеча на друге.

"Що робити?" — прочитав він у Даниловому погляді. Становище ставало дедалі безвихідніше.

Кроків за сто від них з води показалася голова полярного лиса. Його теж захопила на косі повідь. Він теж зайшов далеко на косу, полюючи на чайок та гагар. Лис поспішав, утікаючи від потопу. Надзвичайно швидкий звір був позбавлений можливості швидко стрибати. Там, де він стояв, вода доходила йому майже до спини. Але він зупинився лише на секунду і рушив далі.

— Данило, не відставаймо від лиса! — закричав Арсенько до товариша.

Данило його зрозумів.

Тепер їм треба триматися цього невеликого звіра.

Там, де пройде лис, там пройдуть і вони. Обидва сміливо попростували за лисом. Ішли швидко, скільки дозволяла вода. їх провідник не йшов навпростець. Йому доводилося робити чимало викрутасів, вишукуючи для себе мілизну. Але лис посувався швидше і чимало випереджав матросів. Люди, намагаючись триматися тих викрутасів, часом збивалися й глибоко провалювались. Та високий берег ближчав.

В одному місці з води чорнів високий уламок дерев'яного стовбура, що його колись викинуло сюди море. Лис повернув до того стовбура.

Тим часом вода прибувала безупинно. Часом лисові доводилося спливати і плисти. Та з нього був поганий плавець. Він крутився, кидався на всі боки і відшукував мілизну.

Нарешті він добрався до дерев'яного стовбура і хутенько видрався на нього.

Матроси були кроків за двісті від берега. На косі вже хвилювалося море. Все частіш хвилі доплигували людям до пояса.

ПАРОПЛАВА НЕМА

Зовсім близько було до берега, коли Арсенько провалився в яму аж до підборіддя. Данило, стоячи по пояс у воді, простягнув йому рушницю. Схопившись руками за ствол, матрос виліз із ями.

— Чи не доведеться нам плисти? — спитав він.

Та плисти не довелося. Ще кілька кроків, і грунт пішов угору. Стало мілішати. За якихось десять хвилин вони були на острові. Роззулися й виливали з чобіт воду. Викручували білизну.

Обидва відчували холод. Сильний вітер пронизував крізь мокрий одяг.

Треба було поспішати на пароплав. Вони вийшли на високий горб. Відсіля відкривався величний краєвид розбурханого моря. Шалений шторм хвилював морські води до самого обрію. Спінені вали, завдовжки з півкілометра, заввишки як пароплав, котилися перед ними.

Це схвильоване море було пустельне. Ба, ні! Вдалині між хвилями чорніла труба і випиналися вгору, наче дві дротинки, щогли пароплава.

Що за пароплав? Відкіля?

— А де наш "Сміливий звіробій"? — спитав Данило. Так звався їхній пароплав.

Вони дивилися в той бік, де під берегом мав бути їхній пароплав.

Але там на хвилях жодної згадки не залишилось про нього.

— Наш? — перепитав Арсенько. — Наш "Сміливий звіробій" онде!

І він показав на той пароплав, що далеко в морі боровся із штормом. Пароплав одійшов від острова. Перемагаючи хвилі, він ішов туди, де на обрії небо ховалося за морем. Двоє матросів були залишені напризволяще на незнайомому березі невідомого острова.

ЧОВЕН

Очі матросів не відривалися від пароплава, що зникав за обрієм. А він віддалявся все більше й більше.

Нарешті пароплав зник у тумані, що густою стіною знявся над розбурханим морем.

Туга стиснула серця обом товаришам.

— Ну! — глянув Данило у вічі Арсенькові.

— От тобі й ну! — Арсенько опустився й сів на камінь.

— Звичайно, на нас не чекали, — сказав він. — Який капітан одважиться в такий шторм біля берега стояти? Ще й вітер з моря. А такий штормище враз із якоря зірве й об берег пароплав розіб'є.

Щоб зігрітись, вирішили пройтися вздовж берега. В обох була таємна сподіванка, що товариші з пароплава щось їм залишили.

Пішли поволі, бо були досить стомлені. Йшли, розмовляючи, як доведеться їм сьогодні спати.

На березі, що ним вони йшли, лежало чимало уламків та стовбурів дерев. Це був плавник. Його повикидали сюди морські хвилі. Цей плавник поприносило море від гирла сибірських річок. Частина цього дерева була дуже стара і добре висохла.

Арсенько постукав прикладом рушниці по дереву й сказав:

— Це нам пригодиться. Коли б сірники наші висохли, спробуємо вогнище розкласти.

Данило поклав свої сірники за пазуху, сподіваючись теплом свого тіла прогнати з них вогкість.

Вони наблизилися до того місця, де кілька годин тому висідали з іншими товаришами на берег.

На чималій віддалі від берега, схилившись набік, лежав маленький човен.

ЗАПИСКА

Почуття бадьорості охопило матросів, коли вони опинились біли човна. Особливо до вподоби припали їм ті речі, які знайшлися в човні. Під шматком брезенту лежали — хутряний спальний мішок, скринька з патронами, сірники, консерви, шоколад, хліб, масло та сокира. Тут же була записка, підписана капітаном.

Записка була такого змісту:

"Залишаємо вам човен і все потрібне. Через шторм "Сміливий звіробій" відійде далі від берегів цього невідомого острова. Після шторму заберемо вас відсіля".

Арсенько вголос прочитав записку. Данило стояв над човном, тримаючи однією рукою рушницю, а другою сокиру, і слухав уважно. Коли ж Арсенько скінчив читати, Данило спитав:

— А що як не повернеться?

— Хто не повернеться?

— "Сміливий звіробій".

— Чого ж він не повернеться? — дивувався Арсенько.

Але Данило повчальним тоном пояснював йому:

— А глянь на море… Штормище який. Хіба важко малій посудині загинути?

— На плечах у тебе погана посудина! — сердився Арсенько. — Чого б журитися? Скільки штормів "Сміливий звіробій" витримував, а тепер не витримає? Таке розказуєш!

Данило нічого не відповів своєму товаришеві.

Вирішили лягти спати. Адже натомились, перемерзли та й виголодніли. Хутряний спальний мішок був один. Ухвалили кинути жеребок, кому першому лізти в мішок грітись Арсенько затиснув у одній руці відшліфований морем камінчик і витяг перед Данилом два кулаки.

— Коли вгадаєш, в якій руці камінчик, то ти перший спиш у мішку. Не вгадаєш — я.

— У правій, — сказав Данило.

— Вгадав, — і Арсенько розняв кулак.

На долоні лежав маленький камінчик. Перший у мішок мав лізти Данило.

Але раніш ніж спати, матроси добре попоїли.

СЕРЕД СКЕЛЬ

Арсенько прокинувся. Розплющив очі. Він лежав у човні під брезентом. Було холодно. Він так замерз, що цокотів зубами.

Данило, заховавшись у хутряний мішок, розкошував у теплі.

Арсенько вирішив розбудити Данила, щоб помінятися місцями. Так і зробив.

Данило важко зітхнув, засміявся і виліз з мішка, кажучи:

— Неохота вилазити, але боюсь, що ти або замерзнеш, або поб'єш мене.

Арсенько справді підштовхував його кулаками, щоб швидше звільняв мішок.

Данило, сміючись, допоміг Арсенькові вскочити в мішок з головою і прикрив зверху брезентом.

Потім узяв рушницю і пішов вздовж берега.

Море не втихомирювалося. Величні вали темно-зеленої води з білими гребенями, наче верхів'я снігових гір, бігли від обрію. Хвилі ковтали одна одну і, набухнувши, розпухлими боками накочувались на берег. Море шипіло піною на береговому піску і шурхало мільйонами дрібних камінчиків. Вітер невтомно налітав з моря і, здавалося, хотів здути острів, як піщинку, у підводні глибини.

Матрос повернувся спиною до вітру і пішов по острову. Він намірявся оглянути горб, що здіймався недалеко берега поламаними скелями.

Вітер допомагав Данилові швидше йти. Раніш ніж вийти на горб, матрос оглянув біля скелі його підніжжя. Ці скелі були чималого розміру. Складалися вони з сірого каменя з білими прожилками. Розколини, слід спільної роботи води і морозу, вкривали ті скелі.

Обійшовши високий камінь, матрос побачив величезну розколину, що чорніла, наче паща того горба. Сміливо зазирнув у ту пащу. Він увійшов до глибокої печери. Ступив кілька кроків і став. Темрява

заховувала, як далеко простяглась печера. Іти далі він не наважувався. Лаяв себе, що не захопив сухих сірників. Ті, що були з ним, ще не просохли після купання на косі.

У ПЕЧЕРІ

З печери видніло сіре каміння та шматочок неба. Коли враз хтось затулив небо. В печері потемнішало. Між скелями з'явилась якась звірина.

На Данила напав дрож. Він злякався звіра, якого вперше побачив. Безперечно, то був білий ведмідь. Матросові ніколи раніш не доводилось зустрічати цього звіра на волі. Колись він бачив білого ведмедя в зоологічному саду, але там звір був за міцними ґратами залізної клітки. Тут ведмідь був на волі. Він нахабно й зацікавлено зазирав до печери. Данилові пригадались оповідання про лютість цих ведмедів. Швиденько схопив він із плеча рушницю. Тремтячими руками підніс її вгору і притиснув приклад до плеча. А нахаба-ведмідь витягував шию, засовуючи голову в печеру. Він нюхав повітря, наче намагався винюхати, що то за звірина у печері.

Гримнув постріл. Це сталося саме в той момент, коли ведмідь почав заходити в печеру. Данило натиснув пальцем на курок — і печера наповнилась гулом пострілу.

Ведмідь, зляканий блиском вогню, звуком пострілу, од несподіванки і страху присів на задні лапи. Данило був певен, що коли він ведмедя не вбив, то принаймні поранив. Але насправді куля пролетіла над головою звіра і вдарила в камінь, що стирчав за ведмедем.

Наш стрілець скоренько викинув порожній патрон, загнав новий і знов прицілився. Але ведмідь, не чекаючи другого пострілу, швиденько підхопився, повернувся і помчав геть від печери.

Данилова куля догнала ведмедя, але тільки поранила його. Кривавий слід позначив, куди побіг звір.

ЗДОБИЧ

Матрос вискочив із печери. Його зір біг слідом за ведмедем. А білий велетень гнав на весь дух до моря.

Біг просто на човен, де спокійно спав Арсенько.

Схвильований Данило боявся стріляти. Два постріли були невдалі, а що, коли третій буде ще невдаліший і куля, замість влучити у волохатого бродягу, потрапить у човен і Арсенька? Така тривожна думка промайнула в голові Данила.

Він і собі побіг за ведмедем та голосно кричав: "Ге-ге!! Ге! Тікай!" Хотів тим криком більше наполохати звіра. Бурмило й справді заплигав, як кінь на галопі. Та саме коли підбігав до човна, із спального мішка показалася Арсенькова голова. Данилові здавалося, що серце йому з переляку луснуло, а під шапкою наїжилося волосся.

"Подумає ведмідь на Арсенька: тюлень… цопне долонею ведмежою по голові — паляниця залишиться".

Підхопив Данило рушницю і вгору вистрілив, а Арсенько собі кричить:

— Ге-ге! Куди!?

Та обоє тим криком і пострілом наполохали звіра так, що він і про свою лють та силу забув. Повернувся і кинувся до бурхливого моря.

Тут Арсенько до своєї рушниці та собі стріляти у волохатого біляка. З першого ж пострілу вцілив…

ДИВНИЙ СОБАКА

Минуло два дні, як двоє матросів опинилися на невідомому острові. Вони залишили берег моря і перейшли жити до печери, яку надибав Данило між скелями. Печера була не глибока, але затишна. Вона захищала від вітру, снігу й дощу. Нарубавши сухого плавнику, матроси розпалили в печері чимале вогнище. Лежачи на розстеленому брезенті, товариші грілися, їли досхочу ведмежу печеню і вгадували, чи довго доведеться пробути на цім острові.

Шторм не втихав. Хто знає, куди вітром та хвилями занесло "Сміливий звіробій"? Важко вгадати, коли стихне цей вітер, що вчора змінив свій напрям із західного на північний.

Але Арсенько запевняв Данила:

— Навряд, щоб шторм був тривалий, коли вітер напрям міняє.

Данило у відповідь хмикнув і мрійливо сплюнув на вогнище.

— Та не плюйся! — сердився Арсенько. — От некультурна звичка.

— Я ж не в каюті, — обурився Данило.

— В тім-то й річ, що не в своїй каюті, а в кают-компанії. Я тут теж голос маю. Тепер це наша кают-компанія, — розводячи руками, показав на печеру Арсенько.

— Та годі. Не буду, — коротко відповів Данило і присунувся ближче до вогню. Обидва замовкли, слухаючи, як потріскували на вогнищі дрова.

Арсенько думав, що слід було б вискочити з печери і глянути на море. А може, на обрії завидніють щогли "Сміливого звіробоя"?

Несподівано Данило здригнувся. За ним моментально підвів голову Арсенько і глянув у вхід до печери.

З-поміж скель показалася голова якогось звіра. Це наче був невеликий вовк. Матроси схопилися за зброю. Але вовк радісно загавкав і сміливо зайшов до печери. То був собака.

Він підійшов до Данила. Той скочив на ноги.

— Не бійся! — сказав йому Арсенько і погладив собаку. Собака ластився до людей.

КУЦИЙ ВЕДЕ

— Та це ж Куций! — зрадів Данило, обіймаючи собаку за голову.

Справді, це був безхвостий собака, добре знаний матросами. Він був улюбленець усього екіпажу "Сміливого звіробоя".

Матроси пригадали, як того дня, коли вперше побачили цей острів і спустили шлюпку, щоб з'їхати на берег, Куций відважно плигнув з палуби у шлюпку. Тоді його й перевезли на берег. Як же він залишився тут?

— Тебе, мій хороший, теж забули, — говорив Данило, обіймаючи собаку.

— Тепер ми втрьох, — сказав Арсенько, гладячи Куцого.

Але виявивши свою радість, Куций занепокоївся. Що тривожило його? Розумний собака благально дивився у вічі матросів, гавкав і наче запрошував їх вийти з печери.

— Він кличе нас кудись, — догадався Арсенько. — Ану, ходімо, — звернувся маленький матрос до свого високого товариша.

Схопивши рушниці, обидва вийшли з печери.

Данило за пояс засунув сокиру.

Слідом за Куцим вони пройшли поміж скель.

Перед ними відкривався краєвид схвильованого моря. Але тепер море починало потроху втихати.

Вітер спадав.

Матроси уважно оглядали обрій, та ніде не виднілося ніяких ознак пароплава. Натомість з півночі, гнані вітром, пливли невеликі білі крижини. І від вигляду тих крижин холоднішало в грудях матроських. Знали добре, що коли з півночі вітер нагонить багато криги, то не проб'ється крізь ту кригу до острова "Сміливий звіробій".

Але Куций не зважав на кригу. Він гавкнув двічі і пішов через горб в глиб острова. Товариші теж відвернулися від моря і поквапно подалися вслід за собакою.

Куди веде він їх? Що криється там, за горбами та невеликими, розритими струмками видолинками?

Данило робив великі кроки, а його коротконогий товариш швидко-швидко крокував за ним. А Куций все біг вперед і вперед.

В ГЛИБИНІ ОСТРОВА

Вони йшли довго. Не маючи годинника, вгадували час по втомі. Пройшли не менш як десять кілометрів, а Куций, проте, не спиняючись, біг вперед. Часом він лише повертав до них голову і коротенько гавкав, наче дивуючись, що вони від нього відстають.

Та ось собака вихором помчав униз з горба. Глянули вниз матроси і собі побігли.

Під горбом лежало два трупи. Труп ведмедя і труп людини. Таке було перше враження. Але це враження враз зникло, коли Куций загавкав і труп людини підвівся, обпираючись рукою об землю. То була жива людина.

— Ал-ло! — закричав Данило. — Хто це?

Відповідь була непотрібна. Вони пізнали свого товариша з екіпажу "Сміливого звіробоя".

Це був машиніст Калатало.

Власне, пізнали його по чорному кожушку. Вся команда "Сміливого звіробоя" ходила або в сірих куртках, або жовтих кожушках, лише Калатало мав чорний. Коли б не цей кожушок, то пізнати його було б важко. Блідість обличчя перейшла в чорноту. На щоці засохла кров. Він не спромігся стати на ноги.

Арсенько добре пригадував, як вони разом висаджувались на острів. Тоді Калатало з іншими товаришами пішов у глибину острова на полювання. Це була несподівана зустріч.

Радість машиніста була величезна. Він простягав свої руки, з яких одна, очевидно, була пошкоджена, то до товаришів, то до Куцого.

— О, добрий собака, — глухим хриплим голосом говорив він. — А я думав, що ти мене покинув напризволяще.

Від хвилювання по його обличчю текли сльози.

ОПОВІДАННЯ КАЛАТАЛА

— Мій друже, — схилився над машиністом Арсенько, — що з тобою?

Данило плюснувся коліном на те, що було колись білим ведмедем. Тепер це була погано знята шкура і куски відрізаного м'яса.

Калатало застогнав і коротко розповів їм про свої пригоди.

— Я покинув капітанового помічника, який ішов разом зі мною, але не хотів далеко відходити від берега. Мене супроводив Куций. Ось тут, на цьому місці, я зустрів ведмедя, шкуру і м'ясо якого ви бачите. Це був дуже великий, клятий звір. Не знаю, чи доводилося йому бачити людей. Але побачивши таку істоту, що ходить на двох ногах, він зацікавився і сміливо пішов на мене. Я вирішив підпустити його ближче, щоб застрелити мало не впритул. Між нами було не більше як сорок кроків, коли я натиснув курок. Націлився я добре, але пострілу не було. Бойок не розбив пістона. Я викинув цей патрон і поклав у ствол новий заряд, та і на цей раз бойок м'яко торкнувся пістона й пострілу не було. А ведмідь від мене за десять кроків. З відчаєм я загнав третій заряд. На цей раз пістон луснув, і стався постріл. У відповідь мені був дикий рев розлютованого звіра. Може, той рев був не голосний, але мені він показався страшним. Поранений ведмідь плигнув на мене. Більше стріляти не можна було. Рушниця вилетіла з моїх рук. Її вибила ведмежа лапа. Я вихопив свій морський ніж. "Треба, — миготнула в мене думка, — рятуватися з останньої сили". Я падав під ведмедем, стромляючи

йому в груди ніж. Він мене покалічив, але, очевидно, вже перша рана була йому дуже тяжка. А удар ножем його доконав. Я був поранений і не міг ходити. Боліли рука, нога і голова. Зі мною був лише Куций. Лежав тут я два дні. Обідрав ведмедя і їв сире м'ясо.

НАЗАД ДО МОРЯ

Машиніст стомився й замовк.

Матроси мовчки вислухали його оповідь. Собака ластився до всіх трьох. Потім Калатало додав:

— Мене дивувало, що так довго мене не розшукують. "Невже ж не можуть знайти?" — думалось мені.

Данило і Арсенько перезирнулись. Машиніст, безперечно, не знав про шторм, не знав, що "Сміливий звіробій" залишив острів.

Але треба було ознайомити його з їхнім становищем. Калатало — людина сміліва. Він не злякається. Арсенько розповів йому, чому його не шукали. В капітановій записці не було сказано, скільки людей залишилося на острові. Матроси думали, що їх лише двоє. А виявилося, що троє.

Калатало, слухаючи це, важко хмурився, а потім зітхнув:

— Буде вам зі мною мороки.

— Що ти вигадуєш! — перебив його Данило.

— Зараз заберемо тебе до печери. Там тепло, затишно. Харчі у нас чудові. Скоро вичуняєш, — піддав йому бадьорості Арсенько.

Арсенько дуже пошкодував, що не захопив із собою шоколаду чи принаймні хліба. Адже Калатало третю добу живився лише сирою ведмединою. Та він нічого не сказав, уявляючи наперед задоволення машиніста, коли там, у печері, його почастують шоколадом.

Треба було рушати. Відстань від печери була чимала, а нести людину справа не легка. Правда, спочатку Калатало пробував іти однією ногою, спираючись на плечі обох матросів. Але незабаром так утомився, що навіть знепритомнів.

Далі його довелося нести на руках. Матросам нести було важко. Поверхня острова нерівна. Чимало горбів. У долинках мокро. Ноги грузли в м'який болотяний грунт.

Арсенько запропонував із курток і кожушка зробити носилки. Це трохи полегшило їхню важку працю. Що ближче до свого дому, то повільніше вони йшли. Лише Куций почував себе легко і то забігав далеко вперед, то відставав десь позаду.

Не скоро добралися до печери. А коли прийшли, то з жалем глянули на море, що кригою забило прибережжя. Почастували Калатала шоколадом, підкинули дров на вугілля, роздмухали вогнище і полягали спати.

ДАНИЛО БУДИТЬ ТОВАРИШІВ

Спали довго.

Перший прокинувся Данило. Він лежав на брезенті крайній від виходу з печери. Йому було холодно. Коли розтулив вії, то побачив, що вогнище зовсім загасло. В теплому попелі ледве жевріли маленькі вуглики. Матрос поклав кілька сухих полін і став роздмухувати вогонь. Від натуги кров прилила до голови, лице почервоніло, і коли він підіймався, то йому здалося, що все кругом закрутилося. Над полінами

спалахнуло полум'я, а Данило, похитуючись, вийшов з печери подихати холодним повітрям.

Позіхаючи, він сперся на край невисокої скелі, що стирчала з землі. В повітрі була абсолютна тиша. Навіть згадка зникла про шторм. Над островом літало кілька білокрилих чайок. Вони кричали, доганяючи одна одну, і пролітали так низько над Данилом, що, здавалося, хотіли вдарити міцним дзьобом в його тім'я. Матрос підвів очі, озираючись на чайок, а потім глянув на море. За білим пасмом крижин, що притулилися до берега, виднів пароплав. Коротка труба, бочка на щоглі, бугшприт на носі — о, це, безперечно, був "Сміливий звіробій"!

Данило забув про сон та холод і одним стрибком ускочив до печери.

— Підіймайсь! — загукав він і затермосив Арсенька. — "Сміливий звіробій" крейсує біля берегів нашого острова!

Арсенько скочив на ноги. З хутряного мішка визирнув Калатало.

Хвилювання охопило всіх трьох моряків.

Матроси залишили Калатала в печері, а самі вибігли дивитись на своє судно.

Треба було дати знати, де вони. Але чи бачать їх з судна?

Вони вернулися в печеру, взяли брезент і, захопивши весла від човна, почимчикували на ближчий горбок.

На весла підняли брезент замість прапора. Але чи помітять їх? "Сміливий звіробій" ішов повільно вздовж крижаної кромки, але не заходив у кригу і не наближався до берега. Данило кілька разів стрельнув. Пароплав сунув далі.

Коли це над пароплавом, майже над трубою, показався білий стовпчик.

— Помітили! — крикнув Арсенько і замахав прапором. І відразу ж після того долетів довгий гудок. Один. Другий. Третій.

— Зупинились! — крикнув Данило.

Матроси опустили прапор і побігли вниз до моря.

ЧЕРЕЗ КРИГИ

— До човна! — командував Арсенько. Обидва зрозуміли, що не можна гаяти жодної хвилини.

— Капітан гарячку, мабуть, поре, — зауважив Данило.

— А ти думаєш! Крига — справа малоприємна та й небезпечна. Раніш ніж відтіля прийде човен, ми мусимо спустити свій човен на воду і відплисти.

Човен хоч і був легкий, але лежав далеко від води і тягти його по піску було важко. Матроси добре впріли, поки підтягли ного до води. Та раніш ніж перештовхнути його через ближчу крижину, що частково була на березі, а частково на воді, пішли до печери. Принесли на берег Калатала. На цей раз замість носилок скористалися спальним мішком, що в ньому лежав машиніст. Забрали ведмежу шкуру і почали спихати човен у воду. За крижиною, що впиралась у берег, простяглось невеличке пасмо чистої води. Цією водою і хотіли скористатися, щоб наблизитись до пароплава.

А звідти вже пробирався гурт моряків на допомогу трьом товаришам. Ті, що йшли на допомогу, залишили човен і тепер пішки пробиралися по крижинах.

Плисти човном поміж кригою було майже неможливо. Доводилося перетягувати човен через великі крижані галявини.

Данило і Арсенько зупинили свій човен біля великої крижини, що загородила їм шлях. Та ось вже зовсім близько допомога. Чути, як гукають до них товариші.

Не минуло й десяти хвилин, як восьмеро людей тиснули один одному руки і поволокли човен з машиністом по кризі.

Обидві групи розповідали про свої пригоди. Ті, що прийшли з пароплава, розповіли, як боровся з штормом "Сміливий звіробій", як встигли вони обпливти навколо невідомого острова так, що капітан намалював його на карті.

— Товариші, — сказав один моряк-кочегар, — знаєте, це вже острів не невідомий, а відомий, і він має назву. На спогад про вашу пригоду ми ухвалили назвати його островом Трьох Радянських Моряків.

1933